

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΧΑΙΡΩΝΕΩΣ,

Περὶ Παιδων ἀγωγῆς.

Τίς αὖ ἔχοι εἰπεῖν περὶ τῆς εὐλόθερον Παιδων ἀγωγῆς, καὶ τίνι χράμῳ ἀποβαῖν, φέρε σκεψόμεθα. βέλτιον δὲ ἴσως ἀπὸ τῆς ἀφύσεως ἀρξασθαι παρῶν. τοῖς τίνυν ἐπιθυμῶσιν ἐν δόξῳ τέκνων γρῖσθαι παρῶσιν, ὑποδείμῳ αὖ ἔγωγε, μὴ ταῖς τυχεύσαις γυναιξὶ σιωποῦν, λέγω δὲ οἶον ἑταίρας, ἢ παλλακῆς. τοῖς γὰρ μητρῶν, ἢ πατρῶν ἐκ εὐγενοῦσιν, ἀνεξάλειπτα ἀποκολληθεῖ τὰ τῆς δυσγρῆιας οὐκ εἶδη πᾶσα τὸν βίον, καὶ παρῶσιν τοῖς ἐλέγχῳ, καὶ λοιδορεῖσθαι βελομήτοις. καὶ σοφὸς ἴω ἀρεὸς οὐκ εἶδη ποιητῆς, ὅς φησιν. ὅταν κρητὶς μὴ καταβληθῆ γρῆιας ὀρθῶς, ἀνάγκη δυσουχεῖν τὰς ἐκγόνους. Καλὸς ἔν παρῶσιν ἀταυρὸς ἀγρῆια, ἧς δὴ πλεῖστον λόγον ποιητέον τοῖς νομίμῳ παιδοποιῆσαι γλιχομήτοις. καὶ μὲν δὴ καὶ τὰ φρονήματα τῆς ὑπόχαλκον καὶ κίβδηλον ἐχόντων τὸ γρῆιας, σφάλλεσθαι καὶ ταπεινεῖσθαι πέφυκε. καὶ μάλα ὀρθῶς ὁ λέγων ποιητῆς φησι, δαλοῖ γὰρ ἀνδρα, καὶν θρασύσπλαγχρός τι ἢ, ὅταν σιωπεθῆ παρῶς, ἢ μητρῶς κακῶ. ὡσπερ ἀμίλει τέναντίον μεγαλαυχίας ἐμπίπλυνται καὶ φρυάγματος, οἱ γονέων ἀρεσῆμων. Διόφραστον γὰρ τὸν Θεμιστοκλῆος πολλὰκις λέγουσι φαῖναι καὶ παρῶς κακῆς, ὡς ὅτι αὐτὸς βάληται, τῆτο καὶ τῆς δῆμῳ σιωποῦ

καὶ τῶν Ἀθηναίων. ἂ μὲν γὰρ αὐτὸς ἐθέλει, καὶ ἢ μήτηρ,
 ἢ δ' ἢ μήτηρ, καὶ Θεμιστοκλῆς, ἢ δ' αὖ Θεμιστοκλῆς καὶ πάντες
 Ἀθηνᾶιοι. Πάνυ δὲ ἀξιότ' ἐπαγγεῖν καὶ Λακεδαιμονίους τῆς με-
 γαλοφροσύνης, οἱ τινες Ἀρχίδαμοσ τὸν Βασιλέα ἐαυτῶν ἐζυ-
 μίωσαν χημάσιν, ὅτι μικρὰ τὸ μέγεθος γυναῖκα γάμψ-
 λαβεῖν ὑπέμεινον, ὑπειπόντες, ὡς ἔ Βασιλέας, ἀλλὰ βα-
 σιλίσκους ἀδραχεῖν αὐτοῖς διανοοῖτο. Ἐχόρμηον δ' αὖ εἰη-
 πίων εἶπειν, ὅπερ ἔδδ' τοῖς πορὸ ἡμῶν παρεωράτο. ποῖον;
 ὅτι τὰς οὐκ ἐκ παιδοποιίας πλησιάζοντας ταῖς γυναῖξιν, ἢ τοι-
 τὸ ἀδράπαν αἰόνες, ἢ μετρίως γένουσι οἰνωμένους ποιῆσαι πορο-
 σῆκει τὸν σιωβασμόν. φίλοινοι γὰρ καὶ μεθυτικοὶ γίνεσθαι
 φιλοῦσιν, αὖ αὖ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπορίας οἱ πατέρες ἐν μέθῃ
 ποιησάμενοι τύχασιν. ἢ καὶ Διογένης μετράκιον ἐκστατικὸν
 ἰδὼν καὶ ἀδραφρονῆν, νεανίσκου, ἔφησεν, ὁ πατήρ σε με-
 θυῶν ἔσπειρε. καὶ ἀπὸ μὲν τῆς γνῶσεως τοσαῦτα εἰρήδω-
 μοι. Πιεὶ δὲ τῆς ἀγωγῆς, καὶ δὴ λεκτέον. καθόλου μὲν
 εἶπειν, ὅ καὶ τῶν τεχνῶν, καὶ τῶν ἐπισημῶν λέγειν εἰάθαι, καὶ
 τ' αὐτὸν καὶ τῆς ἀρετῆς φατέον εἶναι. ὡς εἰς τὴν παντελῆ δι-
 καιοκρασίαν, εἴα δὲ σιωδραμεῖν, φύσιν, καὶ λόγον, καὶ
 ἔθος. καλῶ δὲ λόγον μὲν τὴν μάθησιν, ἔθος δὲ τὴν ἀ-
 σκησιν. εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἀρχαὶ, τῆς μαθήσεως, αἱ δὲ χηῖσαι
 τῆς μελέτης, αἱ δὲ ἀκρότητες πάντων. καθ' ὃ δ' αὖ λειφθῆ
 τι τέκνον, καὶ τῆς ἀνάγκῃ χαλκῶ γίνεσθαι τὴν ἀρετὴν. ἢ
 μὲν γὰρ φύσιν ἀπὸ μαθήσεως τυφλόν, ἢ δὲ μάθησις δίχα
 φύσεως, ἐλλειπὲς, ἢ δὲ ἀσκησις χωρὶς ἀμφοῖν ἀτελής.
 Ὡς περὶ δὲ ἐπι τῆς γεωργίας, πρῶτον μὲν ἀγαθὴν ὑπάρξαι
 δεῖ τὴν γῆν, εἶτα δὲ φυτῶν ἐπισημῶν, εἶτα τὰ σπέρμα-
 τα ἀσπιδάια, τὸν αὐτὸν ἔσπον, γῆ μὲν ἔοικεν ἢ φύσιν, γεωρ-
 γῶ δὲ ὁ παιδῶν, σπέρματι δὲ αἱ πῶν λόγων ἐπισημῶν καὶ
 τὰ ἀδραγγέλαια. ταῦτα πάντα δεξιερὰ ἄλλοις εἰποῖμι, ὅτι
 σιωπῶν καὶ σιωπῶν εἰς τὰς πῶν παρ' ἅπασιν ἀδραμῶν

Ψυχᾶς, Πυθαγόρου, καὶ Σωκράτους, καὶ Πλάτωνος, καὶ τῶν ὅσων
 πόξης ἀειμνήσει τετραχίμασιν. οὐδαίμων μὲν ἐν τῷ Θεοφιλέσσι
 εἶπε ταῦτα πρῶτα Θεῶν τις ἀπέδωκεν. εἰ δὲ τις οἴεται τὸς ἀν-
 εὐ πεφυκότας, μαθήσεως καὶ μελέτης τυχόντας ὀρθῆς πρὸς
 ἀρετῆν, ἢ καὶ τῆν φύσεως ἐλάττωσιν εἰς τὴν δεχόμενοι
 ἀναδραμεῖν, ἴσως πολλῆ, μᾶλλον δὲ τῷ παντός ἁμαρτάν-
 των. φύσιος μὲν γὰρ ἀρετῆν, ἁφθέραι βραδυμία, φουλό-
 τητα δὲ ἐπαυροῦ διδασχῆ καὶ τὰ μὲν βιάσθαι τὸς ἀμελεῦντας
 φύγει, τὰ δὲ χαλεπὰ, ταῖς ἐπιμελείαις ἀλίσσεται. Κα-
 ταμάθοις δ' αὖ, ὡς αὐσίμον πρᾶγμα καὶ πλεσιπρῶν ἐπι-
 μέλεια καὶ πόνος ἐσίν, ἐπὶ πολλὰ τῶν γιγνομένων ἐπιβλέ-
 ψας. σαγόνες μὲν γὰρ ὕδατος πέρας κοιλαίνουσι. σίδηρος δὲ
 καὶ χαλκός ταῖς ἐπαφαῖς τῶν χειρῶν ἐκφίβονται. οἱ δ' ἀρ-
 μάττοι βροχοὶ πόνω καμφθέντες, ἔδ' αὖ εἶσι γῆροίτο, τῶν
 ἐξ ἀρχῆς δύσαντο αὖ λαβεῖν οὐδυνώμα. τὰς γε μὲν κάμ-
 πύλας τῶν ὑποκειτῶν βακτηρίας ἀπὸ θλίψεων ἀμύχαρον. ἀλ-
 λά τὸ πᾶσι φύσιν, τῷ πόνω τῶν καὶ φύσιν ἐγένετο κρεῖττον.
 καὶ μόνα ἄρα ταῦτα ἐκ τῶν ἐπιμελείας ἰχὺν ἁδαινοῦσιν; ἢ καὶ
 ἀλλὰ καὶ μυρία ἐπὶ μυρίοις. ἀγαθὴ γῆ πέφυκεν, ἀλλ' ἀμι-
 ληθεῖσα χερσοῦεται. καὶ ὅσων τῇ φύσει βελτίων ἐσὶ, πο-
 σάτω μᾶλλον ἐξαργηθεῖσα δι' ἀμέλειαν, ἐξ ἀπόλλυται.
 ἀλλ' ἐστὶ τις ἀπόκροτος καὶ βραχυτέρα τῷ δέντος; ἀλλὰ γαρ-
 ρηθεῖσα, πᾶσαυτίκα γῆραιος καρπὸς ἐξωύσκει. ποῖα δὲ
 δένδρα, ἢ ὀλιγορηθέντα μὲν σρεβλὰ φύεται, καὶ ἄκαρπα
 κατίσταται, τυχόντα δὲ ὀρθῆς παιδαγωγίας, ἐγκαρπαγι-
 νοῦνται καὶ πλεσφόρα; ποῖα δὲ σώματος ἰχὺς ἢ ἐξαμβλῆ-
 σται καὶ καταφθίνει δι' ἀμέλειαν καὶ βουβλῶν καὶ ἰκαχεξίω; τίς
 δ' ἀδουρῆς φύσις ἢ τοῖς γυμνασμίωσι, καὶ καταθλήσασσι
 πλεῖστον εἰς ἰχὺν ἀπέδωκε; τίνες δ' ἵπποι καλῶς παλοδα-
 κηθέντες, ἢ ἀπειθεῖς ἐχθρόντο τοῖς ἀναβάταις; τίνες δὲ
 δάμασοι μείωντες, ἢ σκληραύχοντες καὶ θυμοειδεῖς ἀπέβη-
 σασ;

ὄσαν; ἢ τί δεῖ τ' ἄλλα θαυμάζειν, ὅπῃ γε τῶν θνητῶν τῶν
 ἀχειωτάτων, ὀρώμεν πολλά ἢ τιθασυδύμνα, ἢ χειροῦθῃ
 γιγνόμενα τοῖς πόνοις. εὐ δὲ ἢ ὁ Θιπταλὸς ἐρωτηθεὶς, τί-
 ρες εἰσὶν οἱ ἠπιώτατοι Θιπταλῶν; ἔφη. οἱ παυόμενοι πολέ-
 μῳ. ἢ τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; ἢ γὰρ τὸ ἔθος ὅθι πολυ-
 χόριον, ἢ τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς ἔθικὰς αὐτὶς λέγει, ἢ ἐκ ἀντι-
 πλημμελεῖν δόξῃσιν. αὐτὸ δὲ πῶς ἔτι πῶς δειγμάτων
 χρυσάμνος, ἀπαλλάξομαι τῷ ἔτι πῶς αὐτῶν μικρῶν. Λα-
 κέργος γὰρ ὁ τῶν Λακεδαιμονίων νομοθέτης δύο σκύλακας τῶν
 αὐτῶν γορέων λαβῶν, ἔδεν ὁμοίως ἀλλήλοις ἠγάγῃ, ἀλλὰ
 τὸν μὲν ἀπέφρωε λίχνον ἢ σιωάμορον, τὸν δὲ ὄξειχνόειν ἢ
 θηρῶν διωκτόν. εἶπε ποτὲ τῶν Λακεδαιμονίων εἰς ταυτὸ εὐ-
 χειλέγεμεν, μεγάλη τις ῥοπή πρὸς ἀρετῆς κύησιν ἐστίν, ἀν-
 ῥος, ἔφησε, Λακεδαιμόνιοι, ἢ ἔθῃ, ἢ παιδείᾳ, καὶ δι-
 δασκαλίᾳ, ἢ βίῳ ἀγωγῇ. ἢ ἐγὼ ταῦτα ὑμῖν αὐτίκα δὴ
 μάλα ποιήσω φανερά. εἶτα προσάγαγόν τας δύο σκύλακας
 ἄσφῃκε, προτεθειμένων εἰς μέσον λοπάδος, ἢ λαγῶν κα-
 τὰθῦ τῶν σκυλάκων. ἢ ὁ μὲν ὅθι τὸν λαγῶν ἠΐξεν. ὁ
 δὲ ὅθι τὴν λοπάδα ἄρμικα. τῶν δὲ Λακεδαιμονίων ἐδέπω
 συμβαλεῖν ἐχόντων τί ποτὲ αὐτῶ τῶτο διώεται, ἢ τί βελά-
 μνος τας σκύλακας ἐπεδείκνυσεν; ἔτοι γορέων, ἔφη, τῶν αὐ-
 τῶν ἀμφοτέρω, ἀσφῶρα δὲ τυχόντες ἀγωγῆς, ὁ μὲν λίχνος,
 ὁ δὲ θηρῶν ὑποβέβηκε. Καὶ πῶς μὲν ἔθῳ ἢ βίῳ, ἀρ-
 κείτω ταῦτα, πῶς δὲ βίῳ, ἐχόμενον ἂν εἴη λέγειν. Δεῖ
 δὲ ὡς ἐγὼ ἂν φαίω, αὐτὰς τὰς μητέρας τὰ τέκνα βέβαιον,
 ἢ τῶτοις ὑπέχειν τας μαδῆς. συμπαθέστερόν τε γὰρ θρέψαι-
 σι, ἢ ἄλλοι πλείονος ὀπμιλείας, ὡς ἂν εὐδοθῶν ἢ τὸ δὴ λέ-
 γόμενον, ἐξ ἀπαλῶν ἀνύχων ἀγαπῶσαι τὰ τέκνα. αἱ τίτῃ
 θαι δὲ ἢ αἱ βίῳ τῶν εὐνοίαν ὑποβολιμαίας ἢ παράγχα-
 πτον ἔχουσιν, ἄτε μιδῆ φιλεῖσαι. δηλοῖ δὲ ἢ ἡ φύσις, ὅτι
 δεῖ τὰς μητέρας ἀ γελωνήκασιν, αὐτὰς τιτθόειν, ἢ βί-
 φων.

φειν. ἔπειτα γὰρ πᾶσι πάντι ζώῳ τεκόντι, τίμ' ἐκ τῶ γάλακτος
 ἔοφλω ἔχορηγησε. σοφὸν δὲ ἄρα ἢ πορόνοια, διττὰς ἐνέθηκε
 ταῖς γυναιξὶ τὰς μητέρας, ἵνα καὶ εἰ δίδυμα τέκοισιν, διττὰς
 ἔχοισιν τὰς τῆς ἑοφῆς πηγὰς. χερσὶ δὲ τέτων, ἀνίσταται καὶ
 τοῖς τέκνοις γίγνοιτ' αὐτῶν, καὶ φιλιτικώτερα. καὶ μὰ Δί' ἐκ
 ἀπεικόπως. ἢ σωφροσύνη γὰρ, ὡσπερ ὀπιόνιον ὄζει τῆς δι-
 νοίας. καὶ ἴδ' ἐπὶ θηρία ἴδ' σωφροσύνην ἀποσώματα, ταῦ-
 τα ποθεῖται φαίνεται. Μάλιστα μὲν ἐν, ὡσπερ ἔφλω, αὐτὰς
 πειρατέον τὰ τέκνα ἔφειν ταῖς μητέρας. εἰδ' ἄρα ἀδελφάπως
 ἔχοισιν, ἢ ἔπειτα σώματος ἀδελφείαν (ἄλλοιτο γὰρ αὐτὶ καὶ τοῖσιν
 ἢ πρὸς ἑτέρων τέκνων ἀδελφῶσαι ἄλλοι, ἀλλὰ τὰς γὰρ τί-
 θας καὶ ἑοφῆς, ἢ τὰς τυχεύσας, ἀλλ' ὅτι ἐνὶ μάλιστα ἀδελφείας
 δοκιμασέον ἐστὶ πρῶτον μὲν τοῖς ἴδ' ἐπὶ ἑλκιδας. ὡσπερ
 γὰρ τὰ μέλη τῶ σώματος ἀδελφῶς ὁμοῦ ἄλλοι ἄλλοι πλάττει ἴδ'
 τέκνων ἀναγκαῖον ἐστὶν, ἵνα ταῦτα ὀρθῶς καὶ ἀσφαλῆ φύηται
 τὸν αὐτὸν ἑοφῶν ἐξ ἀρχῆς τὰ ἴδ' τέκνων ἴδ' ἑλκιδας ἀπο-
 σῆκει. Εὐπλάστον ἴδ' καὶ ὑγρὸν ἢ ἑοφῆς, καὶ ταῖς τέτων φυχαῖς
 ἀπαλαῖς ἐστὶ τὰ μαθήματα ἐπιθήκεται. καὶ δὲ τὸ σκληρὸν χα-
 λασπῶς μαλάττεται. καθάπερ γὰρ σφραγίδες τοῖς ἀπαλαῖς
 ἐναποματτονται κηροῖς, ἔπειτα αἱ μαθήματα ταῖς ἴδ' ἐπὶ πα-
 δίων φυχαῖς ἐναποτυπῶνται. καὶ μοι δοκεῖ Πλάτων ὁ δαι-
 μόνιος ἐμμελῶς παραινεῖν ταῖς τίθας, μὴ τὰς τυχεύσας
 μύθους τοῖς παιδίοις λέγειν, ἵνα μὴ τὰς τέτων φυχαῖς ἐξ
 ἀρχῆς, ἀνοίας καὶ ἑοφῆς ἀναπίμπλασθαι συμβαίη. κιν-
 δυνάσκει δὲ καὶ Φωκυλίδης ὁ Ποιητὴς καλῶς παραινεῖν, λέγων
 παιδ' ἐπὶ ἑοφῆς χερσὶν δὲ καλὰ διδάσκειν ἔργα. Οὐ τοῖσιν
 ἴδ' πᾶσι ἀδελφῶν ἀξιὸν ὄζειν, ὅτι καὶ τὰ παιδία τὰ μέλλον-
 τα τῶν ἑοφῆμοις ὑπηρετεῖν, καὶ ταῖς σωφροσύνη γίνεσθαι, ζη-
 τητέον ἀρωγίαν αὐτῶν, ἀδελφῶν τὰς ἑοφῆς, ἐστὶ μὲν τοῖς ἑλ-
 κιδας καὶ ἑοφῆς λαβεῖν, ἵνα μὴ σιωπῶντα χωνόμενοι βερ-
 βέραις καὶ τὰ ἴδ' ἑοφῆς μαχθηροῖς, ἀποθνήσκονται τῶν ἑοφῆμων
 φων.

φυλόπητρος. καὶ οἱ παροιμιαζόμενοι δὲ φασιν, ὡς ἔστιν ἔπος
λέγοντες, ὅτι ἂν χωλῶ παροιμήσῃς, ὑποκαίξῃς μαθήτην.
Ἐπειδὴν τοίνυν ἡλικίαν λάβωσιν, ὑπὸ παιδαγωγοῖς τετα-
νθαι, ὅντινα δὴ πολλὰ ὀπρμέλειαν ἐκτέον τῆς τέκνου κα-
ταστάσεως, ὡς μὴ λάθωσιν, ἀνδραπόδοις, ἢ βαρβαροῖς, ἢ
παλιμβόλοις τὰ τέκνα παραδόντες. ἐπιμύθε γὰρ τὸ γινόμενον
πολλοῖς, ὑπερκαταγέλασόν ὄσι. τῶν δὲ δέλων πῶν ἀπεδύωσιν,
πῶς μὲν γεωργίας ἀποδεικνύουσι, πῶς δὲ θαυμάσιος, πῶς δὲ
ἐμπόρους, πῶς δὲ οἰκονόμους, πῶς δὲ δυνασταίς ὅτι εἰ ἂν εὐ-
ρωσιν ἀνδραπόδον οἰνόληπτον ἢ λίχνον, κατὰ πάντα παραγ-
ματίαν ἀχρηστον, τίτω φέροντες ὑπεβάλλουσι πῶς ἡμῶν. δεῖ
δὲ τὸν ἀπεδαῖον παιδαγωγὸν πιστὸν εἶναι τῇ φύσει, οἷος περὶ
ὡς ὁ Φοίνιξ ὁ τῆ Ἀχιλλέως παιδαγωγός. τὸ δὲ πάντων μέγι-
στον ἢ κυριώτατον πῶν εἰρημίων, ἀρχομα φράσεων. Διδα-
σκάλας γὰρ ζητεῖον τοῖς τέκνοις, οἳ ἢ τοῖς βίοις εἰσὶν ἀδελ-
βητοί, ἢ πῶς ἔρατοι ἀνακίληπτοι, ἢ πῶς ἐμπειρίαις ἀ-
ριστοί. πηγὴ γὰρ ἢ ῥίζα καλοκαγαθίας, τὸ νομίμως τυχεῖν
παιδείας, ἢ καθάπερ πῶς χάρκας οἱ γεωργοὶ τοῖς φυτοῖς
καθαριάζουσιν, ὅπως εἰ νόμιμοι πῶν διδασκάλων, ἐμμελεῖς
πῶς ὑποθήκας ἢ παρακλήσεις παρακηγύουσι τοῖς τέκνοις, ἢ
ὄρθα τέτων βλασάνη τὰ ἦθη. Νῦν δὲ πῶς ἢ καταπύσει
πῶν Πατέρων ἐνέων, οἳ πῶν κατὰ δακτύλου πῶς μέλλοντας
διδάσκουσιν, δὲ ἀγνοίαν ἔαδ' ὅτι καὶ δὲ ἀπειρίαν, ἀκέραιους
ἀδοκίμοις, ἢ παρασίμοις ἐγχερίζουσι πῶς παιδας. ἢ ἔπει-
αὐτὸ ὄσι καταγέλαστον, εἰ καὶ δὲ ἀπειρίαν αὐτὸ σφάττει.
ἐκεῖνο δὲ ἐχάτως ἀτοπον. τὸ ποῖον; ἐπίστε γὰρ εἰδότες, αἰ-
δομεῖοις μάλλον αὐτοῖς τὰ το λεγόντων, τὰ ἐπίων τῶν σοφ-
δόντων ἀπειρίαν ἄμα ἢ μοχθηρίαν, ὅμως πῶν ἐπιβέβησι
πῶς παιδας ὅτι μὲν ταῖς τῶν ἀρεσκαιμίας ὑπὸ μῦθοι κο-
λακείαις, εἰσὶ δὲ οἱ δομοῖσις χαρζόμενοι φίλοις ὑπερ-
μοιον ποιῶντες, ὡς περ ἂν εἷς ἢ σάματι κάμειον, τῶν

πικρὸν βλάστημα διουθεύει αὐτὸν σῶσαι τοὺς ἀλλοτρίων, φίλον καὶ
 εὐχρηστικὸν τὸν δὲ ἀπειρίαν ἀπολέσονται, αὐτὸν προέλοιστο ἢ
 καὶ ἀκρῶν τὸν ἀριστον ἀφείας, τὸν χείριστον δοκιμάσειε, φίλον
 ἀποθεύτος. Ζῶν ἢ Θεὸν πάντες. Πατήρ τις καλέμενος, πλείονα
 λέγοντι τῆς τῆς εὐνοίας ποιείται χείριστος, ἢ τῆς τῆς τέκνων
 παιδείας. Εἰς ἕκαστον πόλιος Κρατὶς ἐκείνος ὁ πα-
 λαιὸς ἔλεγε, ὅτι ἔπειτα ἀρεῖ δυνάτον ἐν, ἀεὶ βάλτε ἐπὶ τῆ
 μεταφύλαξιν τῆς πόλεως ἀνεκφυγῆν μέρος. ὡς αἰθρῶποι
 ποὺ φέρει, ὡς τινος χρημάτων μὲν κτήσεως ἀφ' ἧς πᾶσι ποιεί-
 δε σκεδῶν, τῆς δ' ἕστων οἷς ταῦτα καταλέγετε, μικρὰ
 φροντίζετε, ἵπτοις δ' αὐτὸν ἐγώγε προδείλω, ὅτι οἱ τοῖστοι πα-
 τέρεις τοὺς πλείονα ποιῶσιν, οἷον εἰτις τῶ μὲν ὑποδήματα
 φροντίζοι, τῶ δὲ ποδὸς ὀλιγώρως ἔχοι. πολλοὶ δὲ εἰς τοσού-
 τον τῶ Πατέρων προβαίνουσι φιλαργυρίας ἅμα καὶ μικροπ-
 νίας, ὡς ἴνα μὴ πλείονα μισθὸν τελήσων, ἀνδρώπας τῆς
 μηδσοῦς ταμίης ἀφίενται τοῖς τέκνοις παιδείας, εὖωτον ἀ-
 μαθίαν διόκοντες. ἢ καὶ Ἀσίτιππος ἐκ ἀκόμφως, ἀλλὰ καὶ
 παύου ἀσείας ἐπέσκαψε τῆς λόγῳ πατέρα ἐκ καὶ φρεσῶν κε-
 κόν. ἐρατήσκατος γάρ τινος αὐτὸν, πόσον αἰτοῖν μισθὸν ὑπὲρ
 τῆς τῶ τέκνῳ παιδείας; χιλίας, ἔφη, δραχμάς. τῶ δὲ,
 Ἡράκλειος, εἰπόντος, ὡς ὑπέροχον τὸ αἶψμα. δυνάμα τῶ
 ἀνδράποδου χιλίων πείλασαι. τοιγαρὶν εἶπε, δύω ἔξαις ἀ-
 δράποδα, καὶ τὸν ἕστων, καὶ ἂν αὐτὸν πείη. Τὸ δ' ὅλον, πῶς ἐκ ἀπο-
 πον; τῆ αὐτὸν εὐνοίας συνεδίξεν τὰ παιδία δάχεσθαι τὰς ἑσ-
 φας, καὶν προτείσειε πῶς ἀεισορᾶν, ἐπιτιμῶν, μηδὲ μίση.
 δ' ποιείσθαι ἀφόροισιν τῶ λόγων ὀλιγώρως καὶ νομίμων ἀκέρειν;
 τ' ἐν συμβαίνει τοῖς θαυμαστοῖς παθήσων, ἐπειδὴν κακῶς
 αὐτὸν φρέσων, κακῶς δὲ παιδεύσων τῆς ἕστων, ἐγὼ φράσω.
 ὣταν γὰρ εἰς ἄνδρας ἐγγραφεύτες, τῶ μὲν ὑγιαίνοντες καὶ τε-
 τεγμῶν βίη καταφρονήσων, ἐπὶ δὲ τὰς ἀτάκτας καὶ ἀνδρα-
 ποδαίεις ἡδονὰς ἑαυτῶς κρημνίσων, τότε δὴ μείζονα γίνεται

εἰς τῶν τέκνων περιδιδυκότες παιδείαν, ὅτε εἶδον ἔφελος,
 τοῖς ἐκείνων ἀδικήμασιν ἀδημονεῖντες. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν, κω-
 λυκὸς καὶ ἀδυσίτος ἀναλαμβάνουσιν, ἀνθρώπους ἀσήμους καὶ
 καπελεύτας, καὶ τῆς νεότητος ἀναξιοπέας καὶ λυμεῖνας. οἱ δὲ
 τινες ἑταίρας καὶ χαμαιτύπας μιθεῖνται, σοβαρὰς καὶ πολυ-
 πλοῦς. οἱ δὲ κατοφθαγῶσιν. οἱ δὲ εἰς κύβητας, καὶ κώμους
 ἐξοκέλευσαι. ἴδιον δὲ τινες καὶ τῶν νεωκτερόνων ἀπύρτοι κα-
 κῶν, μοιχοῦντες καὶ κίττοφοροῦντες, καὶ μίαν ἡδονὴν θανάτου
 τιμώμενοι. φιλοσόφω δὲ ὁμιλήσαντες εἶπαι, καὶ πῶς ἴσοις
 πράγμασιν ἑαυτὰς ἀνὰ καταπειθεῖς παρέχοντο. καὶ τότε πα-
 ράγγελλμα τῷ Διοχάρῳ ἔμαθον ἀπὸ, ὅς φορτικῶς μὲν τοῖς
 ῥήμασιν, ἀληθεῶς δὲ τοῖς πράγμασι παραινεῖ, καὶ φησὶν,
 εἰσελθε εἰς πορνεῖόν πε, ἵνα μάθῃς, ὅτι τῶν ἀναξίων τὰ
 τίμια εἶδον διαφέρει. Συμελῶν τίνω ἐγώ φημι, καὶ χρησμο-
 λογεῖν μάλλον, ἢ παραινεῖν δόξαιμ' ἀπὸ εἰκότως, ὅτι ἐν πρώ-
 τῳ καὶ μέσῳ καὶ τελευταῖον ἐν τέτοις κεφάλαιον, ἀγωγὴν ἀσκη-
 δαῖα καὶ παιδεία νόμιμός ἐστι. καὶ πάντα φορὰ καὶ σπουδὰ πρὸς
 ἀρετῶν, καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν φημί. καὶ τὰ μὲν ἄλλα τῶν ἀγα-
 θῶν, ἀνθρώπινα, καὶ μικρὰ, καὶ ἐκ ἀξιοσέδασα κατέστη-
 κεν. Εὐχρηστικὰ, καλὸν μὲν, ἀλλὰ προγόνων ἀγαθόν. πλε-
 ον δὲ, τίμιον μὲν, ἀλλὰ τύχης κτήμα. ἐπειδὴ τῶν μὲν
 ἰχόντων ποικίλως ἀφείλετο, τοῖς δ' ἐκ ἐλπίσασιν, φέρουσα
 προσώεγκε, καὶ ὁ πολὺς πλεῖτος σκοπὸς ἐκκεῖται τοῖς βυ-
 λόμενοις βαλάντια τοξόβειν, κακέρχοις οἰκίτιας καὶ σποκο-
 φαῖτιας. καὶ τὸ μέγιστον, ὅτι καὶ τοῖς ποιητοτάτοις μίτεςι. δό-
 ξα γερμῶν, σερμῶν, ἀλλ' ἀβίβριον. κάλλος δὲ, ὡς μιάχνη
 μὲν, ἀλλ' ὀλιγοχρόνιον. ὑγίεια δὲ, τίμιον μὲν, ἀλλ' ἐμ-
 μετασάτον. ἰσχύς δὲ, ζηλωτὸν μὲν, ἀλλὰ νόσῳ δ' ἀλώτον,
 καὶ γήρα. τὸ δὲ ὅλον, εἴτις ἐστὶ τῆ τῷ σώματι βίωσιν φρο-
 νεῖ, μαθέτω γνώμης διαμαρτάνων. πύσον γὰρ ἐστὶν ἰσχύς
 καὶ θρωπίτη τῆς τῶν ἄλλων ζώων δυνάμειος, λίγα δὲ οἷον

Ἐλεφάντων, καὶ Ταύρων, καὶ Λεόντων; παιδεία δὲ τῆς ἐν ἡ-
 μῖν μένον ἐστὶν ἀθάνατον καὶ θεῖον. καὶ δύω τὰ πάντων ἐστὶ κο-
 σμώτατα ἐν ἀνθρώπινη φύσει, νῆς καὶ λόγος· καὶ ὁ μὲν νῆς,
 ἀρχικός ἐστὶ τῶ λόγῳ· ὁ δὲ λόγος, ὑπηρετικός τῷ νῆ, τύχη
 μὲν ἀνάλωτος, συκοφαντία δὲ ἀσφαίρετος, νόσος δὲ ἀδελ-
 φθορος, γίμνα δὲ ἀλύμαντος. μόνος γὰρ ὁ νῆς παλαιέμμος ἀ-
 κηβῶ, καὶ ὁ χρόνος τ' ἄλλα πάντα ἀφαιρῶν τῆς γήρας προσίθη-
 σι τῆς βησιμῆς. ὁ γεμῶν πόλεμος χειμάρρην δίκην πάντα
 σύρων, καὶ πάντα παραφέρων, μόνῳ ἔδύεται παιδείαν
 παρελέσθαι. Καὶ μοι δοκεῖ Στίλπων ὁ Μεγαροῦς Φιλόσοφος,
 ἀξιωμασιόδοτον ποιῆσαι λότοκροτον, ὅτε Δημήτριος ἐξω-
 δραποδισάμμος τῆς πόλιος εἰς ἔδαφος κατέβαλε, καὶ τὸ
 Στίλπωνα ἤρετο, μήτι λοτοκροτικῶς εἴη· καὶ ὅς, ἔδῃπε
 εἶπε. πόλεμος γὰρ ἔλαφυραγωγὴ ἀρετῆς. Σύμφωνος δὲ καὶ
 σιωπηδός, καὶ ἡ Σωκράτους λότοκροσις ταύτη φαίνεται. καὶ γὰρ
 ἔπος ἐρωτήσαντος αὐτὸν, ὡς μοι δοκεῖ, Γοργίης, ἡμῶν ἔχει
 παρὰ τῷ μεγάλῳ Βασιλέως ἐπόληψιν, καὶ εἰ νομίζει τῶτον
 δαίμονα εἶναι, ἐκ οἷδα ἔφησα, πῶς ἀρετῆς καὶ παιδείας ἔ-
 χει, ὡς τῆς δαίμονίας ἐν τέτοις, ἐκ ἐν ταῖς τυχεροῖς ἀ-
 γαστοῖς κειμήλιος. Ὡστερ δὲ παρρησίᾳ, τῆς παιδείας τῆς πῆ-
 κτων μηδὲ ποιεῖσθαι παρρησιώτερον, ἔπει δ' αὖ πάλιν φημι
 δεῖν, τῆς ἀδελφθορίας καὶ ὑγιαίνεσις ἔχεισθαι. τῆς δὲ παινη-
 σικῶν λήρων, ὡς πορρωτάτω τὰς ἡεῖς ἀπάγειν. τὸ γὰρ
 ταῖς πολλοῖς ἀρέσκειν, τοῖς σοφοῖς ἐστὶν ἀπαρέσκειν. μαρτυ-
 ρῶ δὲ μετὰ τῶ λόγῳ καὶ Εὐεπίδης λέγων· ἐγὼ δ' ἀκομψος
 εἰς ὄχλον εἶναι λόγον, εἰς ἥλικας δὲ καλῶν σοφώτερος.
 εἰ δ' ἐν σοφοῖς φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μιστικώτεροι λέγειν. ὁ-
 ρῶ δ' ἐγὼγε τὰς ταῖς συρφετώδεσιν ὄχλοις ἀρεσῶς καὶ κηχα-
 ελομῆως βλαπτηδύοντας λέγειν, καὶ τὸν βίον ὡς τὰ πολλὰ ἀ-
 σῶτης καὶ φιληδόνες ἀτυβαίνοντας. καὶ ἢ Δι' εἰκότως. εἰ γὰρ
 ἄλλοις ἡδονὰς παρασκευάζοντες, ἀμελεῖσι τὸ καλὸν, ἡολῆ
 γ' αὖ

γ' αὐτῆς ἰδίας ἠδὲ παθεῖας καὶ ἔμφης ὑπεραῖω τὸ ὀρθόν, καὶ
 ὑγιᾶς ποιήσαιντο, ἢ τὸ σάφρον ἀπὲρ τὰ τερπνὰ διώξαιεν.
 Πρὸς δὲ τούτοις, τί αὐτῆς παιδας χρῆσθον ἔπερον διδάξαιεν,
 καὶ τίσιν ἀγαθοῖς ἐπιφύεσθαι παραινέσαιεν; καλὸν γάρ ται
 μηδὲν εἰκῆ μῆτε λέγειν, μῆτε πράττειν, καὶ κατὰ τὴν παροι-
 μίαν, χαλεπὰ τὰ καλὰ. οἱ δ' αὐτοχέδιοι τῶν λόγων, πολ-
 λῆς δ' ἄγχιαιας, καὶ ῥαδιουργίας εἰσὶ πλήρεις, ἔθ' ὅθεν ἀρ-
 κτέον, ἔθ' ὅποι παυσεῖον εἰσὶν, εἰδότες. χαιεῖς δὲ τῶν ἄλ-
 λων πλημμελημάτων, οἱ αὖ ἐκ τῆς παραχῆμα λέγουσιν,
 εἰς ἀμετέων δεινῶν ἐμπίπτουσι, καὶ πολυλογίαν. σκέψις δ'
 ἐκ ἑαυτῆς ἰκτεμνῆς συμμετείας τὸν λόγον ἐκπίπτειν. ὁ
 Περικλῆς, οἷς ἡμῖν ἀκίειν πᾶσι δίδοται, καλῶν ὑπὸ
 τῶν δῆμον πολλαίαις, ἐχ' ὑπήλασε, λέγων, ἀσιώτακτος εἶ-
 ναι. ὡσαύτως δὲ καὶ Δημοθεύης ζηλωτῆς τῆς τότε πολιτείας
 ῥητόμενος, καλῶν αὐτὸν τῶν Ἀθηναίων σύμβουλον, ἀπέ-
 βαιεν, καὶ συυτέταγμα, λέγων. καὶ ταῦτα μὲν ἴσως, ἀδέ-
 ωποτός ἔστι, καὶ πεπλασματῆς πᾶσι δίδοται. ἐν δὲ τῆς κατὰ Μειδία
 τῆς σκέψης ἀφέλειαν ἐναργῶς παείσκει. φησὶ γὰρ.
 ἐγὼ δὲ ἐσκέφθαι μὲν ὡς Ἀθηναῖοι φημι, καὶ αὐτὸν ἀρηθεῖω,
 κατεμεμελετηκῶσαι γὰρ ὡς ἐνὶ μάλισα ἐμοί. καὶ γὰρ αὐτὸν ἄθλιος
 ἴω, εἰ τοιαῦτα παθεῖον, καὶ πάχων, ἠμέλειαν ὡν πᾶσι τῶν
 εἰρεῖν ἐμελλοι. Τὸ δὲ δὴ παντάπασιν ἀποδοκιμάζειν τῶν λό-
 γων τῶν ἐτοιμότηκα, ἢ πάλιν αὐτῶν ἐκ ἐπ' ἀξίαις ἀ-
 σκεῖν, καὶ φαίω αὐτὸν ἐγὼγε, ἀλλ' ὡς ἐν φαρμάκῃ μοίρα, τῶν
 ποιητέον ἔστι. μέγχι δὲ τῆς τῶν ἀνδρῶν ἠλικίας, ἔθεν ἐκ
 τῆς πᾶσι τυχεῖς ἀξίω λέγειν. ἀλλ' ὅταν τις ῥιζώσῃ τῶν
 δυνάμιν, τότε τῶν καιρῶν καλῶντων, ἐλαβεθεαίεσιν τοῖς λόγοις
 προσῆκον, ὡσαυτὸν γὰρ οἱ πολὺν χρόνον δεθούτος, καὶ λυθεῖον,
 ὑστερον ὑπὸ τῆς πολυχροῖας τῶν δεσμῶν σιωπηθείας καὶ διωά-
 μνοι βαδίζου ὑποσκελίζονται, τὸν αὐτὸν ἔσπον οἱ παλ-
 λῶν χρόνος τὸν λόγον σφίγγουτες, καὶ εἴποτε ἐκ τῆς παραχῆμα

δείξειεν εἶπειν, ἕδεν ἦτον τὸν αὐτὸν τῆς ἐρμηνείας χαρα-
 κτήρα φυλάσσει. τὸ δὲ ἔτι παῖδας ὄντας, ἔαν ὅτι καιρῶ
 λέγειν, ματαιολογίας τῆς ἐχάτης αἴτιον καθίσταται. Ζω-
 γραφός, φασὶν, ἄθλιος Ἀπελλῆ δειξάς εἰκόνα, ταύτην
 εἶπεν, οὐ γέγραφα. ὁ δὲ, κὶ λὼ μὴ λέγῃς, εἶπεν, οἶδα,
 ὅτι ταχὺ γέγραπται, θαυμάζω δὲ, πῶς ἔχι τοιαύτας πλείους
 γέγραφας. Ὡς πτερ τίνου (ἐπανάγω ἢ πρὸς τὴν εἰς ἀρχῆς
 τῆς λόγου ἀποθέσειν) τὴν διατεικίω κὶ περιβάλλον, ἔπος
 αὐτὸ πάλιν κὶ τὴν συμπρολογίαν τῆς λέξεως κὶ ταπεινῶσαι,
 παρρησιᾷ διολαβεῖσθαι κὶ φέγειν. ἡμεῖς ἢ ὑπέρογκος, ἀπο-
 λίστοιός ἔστιν, ἢ δὲ ἰσχυρὴ, λίαν ἀέκπληκτος. καθάπερ δὲ
 τὸ σῶμα ἢ μόνον ὑγιανόν, ἀλλὰ κὶ δυνάμειον εἶναι χρῆ, κὶ
 τὸν λόγον αἰσχυρῶς ἢ ἀσθενῶς μόνον, ἀλλὰ κὶ εὐρωστον εἶ-
 ναι δεῖ. τὸ μὲν γὰρ ἀσφαλὲς, ἐπαινεῖται μόνον. τὸ δὲ ἐπι-
 κρινδαιον, κὶ θαυμάζεται. τὴν δὲ τυχεῖαν γνώμην ἔχον,
 κὶ πρὸς τῆς ἐν τῇ ψυχῇ ἀκαθάρτου ἕτε γὰρ θρασυῶ, ἔτ' ἀ-
 σολμον κὶ καταπληγῆ προσῆκεν εἶναι. τὸ μὲν ἢ εἰς ἀκαθάρ-
 τειαν, τὸ δὲ εἰς ἀφραπαθείαν περιίεται, εἴτεχνον δὲ τὸ
 τὴν μέσῳ ἐν ἅπασιν τέμνειν ἐμμελέστατα. Βέλομαι δ' ἔως
 ὅτι μίμνημαι τῆς παιδείας, ὡς ἔχω δόξης πρὸς αὐτῆς εἶ-
 πειν, ὅτι τὸν μαρόκαλον λόγον, πρῶτον μὲν ἀμφοτέρων ἐ-
 μικρὸν ποιῶμαι τεκμήριον, ἔπειτα δὲ κὶ πρὸς τὴν ἀσχυρίαν
 ἀφίκορον, κὶ πάντα ἀπείμανον εἶναι νομίζω. μονωδία γὰρ
 ἐν ἅπασιν ἔστι, πλήσιμόν τε κὶ πρόσαστες ἢ δὲ ποικιλία,
 βερπηρὰν, καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οἷον ἀκέρμα-
 σιν, ἢ θεάμασι. δεῖ πίνειν τὸν παῖδα τὸν ἐλεύθερον, μα-
 θεὸς μηδὲ τῶν ἄλλων τῶν καλῶμενων ἐγκυκλίαν παιδευμά-
 ταν, μῦθε ἀνύκρον, μῦθε ἀθέατον ἔαν εἶναι, ἀλλὰ ταῦτα
 μοι, ἢ κ. περιδρομῆς μαθεῖν ὡσπερὶ γεύματος εὔκεν (ἐν
 ἅπασιν γὰρ τὸ τέλειον ἀδύνατον) τὴν δὲ φιλοσοφίαν προσι-
 θεύειν. ἔχω δὲ δὲ εἰκόνας ἀδραστῆσαι τὴν ἐμαυτῆ γνώμην.
 ὡσπερ